

ONT MOE TING

INSPIRATIE VOOR PASTORALE GESPREKKEN

ONT MOE TING

INSPIRATIE VOOR PASTORALE GESPREKKEN

ONDER REDACTIE VAN AART PETERS EN LEO SMELT

UITGEVERIJ BOEKENCENTRUM • UTRECHT

Bij de productie van dit boek is gebruikgemaakt van papier dat het keurmerk Forest Stewardship Council® (FSC®) draagt. Bij dit papier is het zeker dat de productie niet tot bosvernietiging heeft geleid. Ook is het papier 100% chloor- en zwavelvrij gebleekt.

ISBN 978 90 239 7124 5
NUR 711

De bijbelteksten in deze uitgave zijn ontleend aan de Herziene Statenvertaling, tenzij anders aangegeven.

Ontwerp omslag: Flashworks
Lay-out en dtp binnenwerk: Gerard de Groot

© 2017 Uitgeverij Boekencentrum, Utrecht

Alle rechten voorbehouden

www.uitgeverijboekencentrum.nl

Inhoud

Inleiding - Aart Peters en Leo Smelt - 7

Deel 1. Voorbeelden van pastorale ontmoetingen - 11

1. Gezin - 13
2. Jongeren - 22
3. Relaties - 29
4. Alleengaanden - 35
5. Ouderen - 40
6. Mensen met een beperking - 48
7. Zieken - 51
8. Aandachtspastoraat - 63
9. Eenzamen - 75
10. Rouw en verlies - 79
11. Financiële of maatschappelijke problemen - 89
12. Missionaire contacten - 98
13. Homofielen - 109
14. Psychosociale problematiek - 114
15. Verslaafden - 123
16. Burn-out - 126
17. Dienst der genezing en bevrijding - 130
18. Doop - 134
19. Avondmaal - 137
20. Problemen op de werkvloer - 140

Deel 2. Groeien in pastorale vaardigheden - 143

1. Blijven leren door reflecteren - Leo Smelt - 145
2. Pastorale communicatie - Wandelen op heilige grond
- Nico van der Voet - 150
3. Het gesprek besproken - Vaardigheden en praktische
tips - Aart Peters - 160

Deel 3. De Bijbel open - Aart Peters en Leo Smelt – 163

1. De HEERE is mijn Herder – Psalm 23 – 167
2. Bekend bij God – Psalm 139 – 169
3. Nabijheid – Lukas 24:13-35 – 172
4. De Geest breekt door – Johannes 4:4-30 – 175
5. Ik heb geen mens – Johannes 5:1-9 – 178
6. Ontmoeting met Christus en met elkaar –
1 Korinthe 11:17-34 – 180
7. Door één Geest tot één lichaam gedoopt –
1 Korinthe 12:12-31 – 182
8. Liefde, Liebe, Love, Amor, Amour, Ahava, Agapè –
1 Korinthe 13 – 184
9. Levendmakende Geest – 1 Korinthe 14:12-19; 22-33;
39-40 – 186
10. De hartelijke groeten! – 1 Korinthe 16 – 188

Personalia – 190

Inleiding

Dit boek vol ontmoetingen is uit het leven gegrepen. Ambtsdragers en contactpersonen brengen al of niet geplande bezoeken namens de christelijke gemeente en ontmoeten zo allerhande soort mensen. Er kán tijdens die bezoeken en ontmoetingen méér gebeuren dan een intermenselijke ontmoeting. Wie God en medemensen liefheeft, hoopt erop dat een Derde, de grote Ander, zich mengt in het gesprek. De dialoog kan – als een genadig wonder en geschenk – een Trialoog worden. Christus zélf mengt zich in het gesprek, zoals bij de Emmaüsgangers. Het grote doel van alle ontmoetingen en gesprekken is échte ontmoeting met elkaar en vooral met Hém! Vandaar dat we voor het enkelvoud *Ontmoeting* gekozen hebben als titel van dit boek.

Voor pastorale bezoekers en 'ontmoeters'

Bewust hebben we ook gekozen voor een grote variëteit aan scribenten en soorten ontmoetingen. Zo hopen we zoveel mogelijk pastorale bezoekers te inspireren om aan hun taak te beginnen en het daarin vol te houden. Wij gebruiken naast 'bezoeker' ook het nieuwe woord 'ontmoeter', omdat een échte ontmoeting altijd tweerichtingsverkeer is. Ook zijn ontmoetingen lang niet altijd gepland als bezoeken. Toevallige ontmoetingen kunnen heel verrassend zijn. Ook zij die geen bezoekwerk doen kunnen dit boek dus lezen als een potentiële 'ontmoeter'.

Gezag verwerven en twijfels

Als 'ontmoeters' een ambt dragen, kan dat in sommige situaties een voordeel zijn. Maar in andere gevallen kan het vooroordelen wakker roepen. We kunnen er niet meer van uitgaan dat een officiële vertegenwoordiger van een kerk vanzelfsprekend een bepaald gezag heeft. Het is eerder zo dat zij gezag en zeggingskracht moeten verwerven. Hoe? Door hun handel en wandel. Door de manier waarop zij met medemensen omgaan. Door de inhoud van de ontmoetingen die georganiseerd of informeel plaatsvinden. Wie wil niet graag dat de ontmoetingen én aan kwaliteit winnen én meer effect hebben? Wie wordt niet besprongen door de twijfel: 'Doe ik

het zo wel goed?' Wie vraagt zichzelf nooit af: 'Hoe kan het beter?' Wie voelt al zaaiend de vreugde niet wegsijpelen? Wie herkent niet de verzuchting: 'Er is geen beginnen aan' of: 'Ik ben ook nooit klaar'?

Herkenning en bemoediging

Elke 'ontmoeter' is uniek. Heeft zijn eigen sterke en zwakke kanten. Zijn (eigen)wijsheden, zijn eigen leervragen en leerproces. Hopelijk groeit tijdens het lezen van dit boek de overtuiging dat de lezer als unieke persoon instrument is in de hand van God en zo 'handlanger' in Zijn bezoekwerk. God zelf zorgt voor dé Ontmoeting.

Juist diegene die tegen zichzelf aanloopt in z'n eenzijdigheden en beperkingen of die vastloopt in het bezoekwerk, willen we laten ontdekken dat het zich spiegelen aan beschreven ontmoetingen door anderen echt helpt. We kijken mee in de keuken van een ander. Soms zelfs in zijn of haar ziel. Leren jezelf te onderzoeken door te reflecteren is een goede zaak. Je krijgt er opnieuw zin in. Dus juist in de crisis van het níet-lukken van ontmoetingen groeit de behoefte om mee te kijken bij een ander. Juist dán helpt kritische (zelf)reflectie verder. Het verdiept de nog komende ontmoetingen.

Concrete insteek

Dit boek heeft niet als doel om algemene praktisch-theologische beschouwingen te geven over pastoraat. Het bedoelt te inspireren vanuit de concrete praktijk van het bezoekwerk. Je komt dus het boek binnen via (een keuze uit) honderddertig beschrijvingen van pastorale ontmoetingen. Dit is het eerste deel van het boek. Daarbinnen hebben we twintig categorieën onderscheiden. Trouwens, geenszins een volledig palet van wie je zou kunnen ontmoeten in verschillende omstandigheden.

Leren reflecteren

Het was bijzonder om bij het maken van dit boek de 'ervaringsdeskundigen' die de praktijkvoorbeelden schreven te stimuleren op hun ontmoetingen terug te zien. Om hen te stimuleren tot reflecteren dus. Dit belangrijke aspect uit de supervisiekunde wordt in dit boek ingezet, vanuit de overtuiging dat dit een middel is in de

hand van de grote Inspirator en Stimulator om de kwaliteit van het bezoekwerk te vergroten. Omdat reflecteren moeilijker is dan je denkt, hebben we een variatie toegelaten in de opbouw van de casussen. Er is niet één mal waar alles hoeft in te passen. Je kunt meer lezen over de waarde én het moeilijke van reflectie in hoofdstuk 1 van deel 2: 'Blijven leren door reflecteren'.

Groeien in pastorale vaardigheden

We gaan in dit boek dus van de concrete ontmoeting naar de algemenere vragen en antwoorden met betrekking tot het groeien in pastorale vaardigheden.

Vanuit verschillende invalshoeken wordt in het tweede deel stilgestaan bij de vorm en de inhoud, de randvoorwaarden en de uitdagingen voor een volgende diepere ontmoeting. Het kan immers altijd beter. Nu zullen de meeste 'ontmoeters' zich niet makkelijk laten inpassen in een geprefabriceerde mal. Meestal hebben ze ook last van het te hoog leggen van de lat. 'Ont-moeten' is dan vaak gewenst. Toch is er de laatste decennia veel gewonnen als het gaat om gesprekstechnieken (het benoemen en uit de weg helpen van communicatiestoornissen; motiverende gespreksvoering; de ander tevoorschijn luisteren; de aandacht voor de eigen persoon als het belangrijkste instrument in de ontmoeting en het leren kijken naar de lichaamstaal) dat het ondankbaar zou zijn om van al die bezinning niet iets goeds aan elkaar door te geven.

Telkens terug naar de Bron en dan weer samen verder

In de pastorale praktijk laten we ons voortdurend heilzaam storen door de Stem van de overkant. We bedelen bij de Bron van inspiratie en visitatie. In deel 3 gaat in tien bijbelstudies de Bijbel open.

Meestal openen we de Bijbel aan het begin van de dag, voorafgaand aan een ontmoeting of aan het begin van een consistorievergadering of intervisiebijeenkomst. We laten ons dan door het bijbelgedeelte op het spoor zetten, achter Jezus aan. Hij is het enige perfecte Voorbeeld van hoe een echte ontmoeting hoort te zijn. Hij is de grote Verzoener van al onze pastorale 'miskleunen' (= zonden).

Wat kun je met dit boek?

Je kunt met dit boek vele kanten op: *persoonlijke* bezinning op de

praktijk van huisbezoeken en andere spontane ontmoetingen; even een casus lezen voor je op bezoek gaat; inspiratie putten uit de bijbelstudies; leren reflecteren; het je eigen maken van gespreksvaardigheden. Daarnaast biedt dit boek stof voor *gezamenlijke* bezinning tijdens vergaderingen of (wijk)teambesprekingen. Een belangrijke oefening is immers het leren aan concrete praktijkervaringen. Help elkaar in het leren onderscheiden tussen wat je denkt dat goed is voor die ander én datgene wat je wilt leren met betrekking tot je eigen persoon. Hoe en waar zit je zélf in deze ontmoeting? Zit je er wel écht in?

We raden het vooral aan om intervisiebijeenkomsten te organiseren. Een handreiking daarvoor vind je in hoofdstuk 2 van deel 2.

Scribenten

We danken de scribenten hartelijk voor hun veelkleurige bijdragen. Hun personalia staan in alfabetische volgorde achter in dit boek, gecombineerd met de pagina's van de praktijkvoorbeelden of artikelen die door hen zijn aangeleverd.

De scribenten stellen zich kwetsbaar op. Staan open voor kritiek. Zij zijn als personen – met hun leef- en geloofservaring – in het geding. Zij onderkennen dat in henzelf blokkades zitten die een goede ontmoeting in de weg staan. Zij sporen ons aan: maak tijd voor een moment van rust en reflectie en zoek een goede balans tussen het hoge eisen stellen aan jezelf en het laconieke besef: het hangt niet allemaal van mij af. God zegent de greep!

Groeipijn

Wellicht herkent een lezer zichzelf in een casus. Mogelijk vermeerderen en verdiepen zich je leervragen. We waarschuwen je: leren reflecteren doet pijn. Maar het is groeipijn. Bedenk steeds weer: 'Hij die je roept is getrouw, Hij zal het ook doen!' (1 Thessalonicenzen 5:24)

Aart Peters en Leo Smelt
Herfsttijd 2016

1 Voorbeelden van pastorale ontmoetingen

1. Gezin

Jong en ziek

Ze lijdt al jaren aan een vorm van jeugdreuuma. Best moeilijk wanneer je vooral geniet van uitgaan. Haar ouders krijgen haar bijna niet meer mee naar de kerk en ze heeft een vriendje dat 'nergens aan doet'.

Via via hoor ik dat ze een week in het ziekenhuis heeft gelegen om medicijnen in te regelen. Ik besluit haar op te zoeken. Ik maak geen afspraak, maar ga gewoon een keer langs. Als presentje koop ik het boekje *Ik ben altijd bij je* van Corien Oranje. Gelukkig word ik binnengelaten. Beleefd bladert ze wat door het boekje. Of het in de smaak valt wordt me niet duidelijk. Het gesprek gaat over haar ziekte en school. Ik vraag: 'Welke plaats heeft God in jouw leven?' 'Bijna niet,' is haar antwoord. 'Welk bijbelgedeelte spreekt je aan?' Ze noemt Psalm 139: dat God je allerdiepste dingen kent en dat je in de schoot van je moeder gegeven bent. Ze vindt het mooi, maar kan het eigenlijk niet geloven.

Lezen: Psalm 139:13-18.

Reflectie: Eerst tast ik af. Als ik aanstuur op geloven, merk ik weerstand. De vraag naar haar lievelingsgedeelte geeft opening. Later hoor ik van haar moeder dat ze het boekje heel mooi vindt. Hier kijk ik niet van op, want ik zie later dat Psalm 139 een belangrijk thema in het boekje is. Helaas zie ik haar nu niet meer in de kerk. Wat doe ik met mijn pijn daarover?

Hoe krijg ik contact?

In onze gemeente hebben we een PJT (pastoraal jeugdteam). We bezoeken alle jongeren rond hun dertiende verjaardag. Deze keer is Henk aan de beurt. Moeder doet open en roept zoonlief erbij. Ik leg uit wie ik ben. Hij heeft nog nooit van een jeugdouderling gehoord. De moeder wil weten waarvoor ik kom en zegt dan: 'Gaan jullie maar in de voorkamer zitten.' Zijn gezichtsuitdrukking zegt: Help!

Op al mijn vragen geeft hij braaf antwoord, maar wel zo kort mogelijk. Alle 'openvraagtechnieken' helpen niet en na een kwartiertje weet ik niets meer te vragen. Ik vraag of we bidden mogen. Hij zegt, duidelijk opgelucht, dat het mag. Dan zal ik hem wel gauw weer met rust laten. Hij heeft geen gebedspunten.

Gebod: God, hoe krijg ik contact met deze jongen en hoe zorg ik dat hij een positief gevoel aan dit bezoekje overhoudt?

Henk laat me uit en ik zie bij de schuur een oud brommertje staan. Ik vraag van wie die is. Trots vertelt hij dat hij die op Marktplaats heeft gekocht. Samen lopen we erheen en hij praat een halfuur over de brommer zonder dat ik veel hoef te zeggen of te vragen.

Reflectie: De brommer zorgt ervoor dat het uiteindelijk toch een ontspannen bezoekje wordt. Ondanks dat het totaal niet mijn eigen interesse heeft. Hopelijk heeft Henk toch een positief beeld gekregen van een kerkmens zoals ik. Toch blijft de vraag of ik wel genoeg over geloven heb gevraagd.

Een doener

Wat is er te doen voor de jongeren in de gemeente die niet van theorie en praten houden, de zogenaamde 'doeners'? Vandaar dat ik als jeugdouderling ook voor hen wat probeer te verzinnen. Oud ijzer ophalen voor het jeugdwerk is zo'n poging.

In de dienst zie ik hem zitten, een jongen van halverwege de twintig. Hij zit elke zondag braaf bij zijn ouders in de kerk. Een stille, verlegen jongen, die nooit aanwezig is bij andere kerkelijke activiteiten.

Met moeite lukt het me om een afspraak met hem te krijgen. We zitten aan de keukentafel, hij zegt vrijwel niets en ik heb het gevoel dat ik erg aan hem zit te trekken. Ik vermoed dat hij geen nee durft te zeggen en hij zegt toe om aan het einde van de maand een keer mee te doen. Op mijn vraag of hij de inzameling wil organiseren en een beetje de leiding op zich wil nemen, krijg ik als antwoord dat dat echt niet kan wegens te weinig tijd.

Mijn gebed: Ik bid dat hij zich waardevol mag voelen in Gods Koninkrijk en een taak mag krijgen in onze gemeente.

Reflectie: Het is me niet gelukt om de jongen enthousiast te krijgen voor het werk. Ging ik weer te snel? Gelukkig deed hij wel mee met de oudijzeractie. Ik hoop dat hij zich gezien voelt als gemeentelid en een volgende keer ook mee zal doen met een andere activiteit.